

Advies over het strategisch plan ‘De Vlaming leeft gezonder in 2025’

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
B-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99
info@vlor.be
www.vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Onderwijs op 7 juni 2017

**Uitgebracht door de Algemene Raad op 29 juni 2017 met eenparigheid van
stemmen**

Vorbereiding: commissie Onderwijs en Samenleving op 19 juni 2017 onder
voorzitterschap van Brigitte Pycke

Dossierbeheerder(s): Carine De Smet

1	SITUERING	3
2	GEZONDHEIDSBEVORDERING OP SCHOOL: EEN PRIORITEIT VOOR DE VLOR	3
3	BEDENKINGEN BIJ DE GROTE LIJNEN VAN HET STRATEGISCH PLAN	3
3.1	GEZONDHEIDSDOELSTELLINGEN PER SETTING: NOOD AAN COHERENTIE	3
3.2	AANDACHT VOOR DWARSVERBANDEN MET ANDERE MAATSCHAPPELIJKE UITDAGINGEN	4
3.3	AANDACHT VOOR DWARSVERBANDEN MET HET ACTIEPLAN 'HOOG TIJD VOOR GEZONTIJD'	4
3.4	EEN DOELGROEPENBELEID OP MAAT VAN ELKE SCHOOL	4
3.5	MONITORING OM BELEID BIJ TE STUREN, NIET OM SCHOLEN TE EVALUEREN	4
4	ADVIES BIJ DE SUBDOELSTELLING 'GEZONDHEID IN ONDERWIJS'	5
4.1	DE DOELSTELLING	5
4.2	DE PREVENTIESTRATEGIEËN	5
5	BEDENKINGEN BIJ HET BELEID TEN AANZIEN VAN SCHOOLPERSONEEL EN VAN DE CLB	5
5.1	PERSONEEL	5
5.2	CLB	6

1 Situering

Het decreet van 21 november 2003 betreffende het preventieve gezondheidsbeleid voorziet dat er Vlaamse gezondheidsdoelstellingen voor preventie worden geformuleerd. Het strategisch plan dat voorligt, beschrijft een voorstel van zo'n gezondheidsdoelstelling en is gebaseerd op de Gezondheidsconferentie Preventie van 16 en 17 december 2016. Op 7 juni 2017 ontving de Vlor van minister Crevits de vraag om een advies te formuleren over het strategisch plan.

De overkoepelende gezondheidsdoelstelling is 'De Vlaming leeft gezonder in 2025'. Op basis van het facettenbeleid (*Health in all policies*), werd er voor gekozen om subdoelstellingen te formuleren op het niveau van de verschillende settings (als Onderwijs, Werk, Zorg, ...) en niet meer per preventiethema, te bereiken gedrag of gezondheidseffect.

2 Gezondheidsbevordering op school: een prioriteit voor de Vlor

De Vlor waardeert dat het strategisch plan het belang van gezondheidsbevordering op school beklemtoont. Het is belangrijk dat scholen blijvend geïnformeerd, gesensibiliseerd en begeleid worden om een gezondheidsbeleid te voeren. Het strategisch plan is een stimulerend instrument dat scholen kan ondersteunen bij het uitbouwen van dat gezondheidsbeleid. De preventiestrategieën en de voorbeelden van acties in het plan zijn concrete instrumenten waar scholen zeker iets aan hebben.

De Vlor waardeert ook het feit dat hij formeel om advies wordt gevraagd. De raad is van bij het begin van het proces betrokken via toelichtingen en overleg in zijn commissie Onderwijs en Samenleving. Ook de burger werd op verschillende wijzen geconsulteerd in de aanloop van de opmaak van het strategisch plan, onder meer door provinciale toetsingsmomenten en online bevragingen. In zijn advies over het groenboek bestuur, pleitte de Vlor al eerder voor een adequate balans tussen consultatie van individuele burgers en juridisch en gestructureerd advies en overleg met het middenveld uit onderwijs.¹ De consultatie in de aanloop van het strategisch plan komt tegemoet aan dat pleidooi. Tegelijk betreurt de Vlor dat er erg weinig tijd was om dit advies voor te bereiden.

3 Bedenkingen bij de grote lijnen van het strategisch plan

3.1 Gezondheidsdoelstellingen per setting: nood aan coherentie

Een van de leidende principes is 'meer focus op implementatie via settings'. De Vlor staat achter die keuze omdat ze kansen biedt op grotere betrokkenheid van de stakeholders per setting en versnippering voorkomt. Maar bij het formuleren van subdoelstellingen per setting bestaat evenzeer het risico op versnippering. Daarom is het belangrijk om de synergie tussen de subdoelstellingen, strategieën en acties van de verschillende settings te bewaken. Zo is het voor Onderwijs belangrijk de linken te leggen met de settings Werk, Vrije tijd, Buurt, Zorg en Gezin.

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over het groenboek bestuur](#), 22 december 2016.

3.2 Aandacht voor dwarsverbanden met andere maatschappelijke uitdagingen

Het zou ook een meerwaarde zijn indien het plan de link legt met onder meer duurzame voeding, de rechtenbenadering rond preventieve gezondheidszorg en de concretisering van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen 2030 van de Verenigde Naties voor gezondheid en educatie. Scholen krijgen zo de boodschap om die verbanden ook in hun beleid te leggen, en niet de indruk dat ze geconfronteerd worden met verschillende maatschappelijke uitdagingen die elk een afzonderlijk schoolbeleid vergen.

3.3 Aandacht voor dwarsverbanden met het actieplan 'Hoog tijd voor geZONTijd'

Op de Gezondheidsconferentie Preventie in december 2016 presenteerde minister Crevits een ontwerpversie van het actieplan 'Hoog tijd voor geZONTijd'. De Vlor formuleerde een advies op de ontwerpversie van dit actieplan op 23 februari 2017². De Vlor ziet dat actieplan als een stap in de implementatie van het strategisch plan 'De Vlaming leeft gezonder in 2025'. De vertaling van het strategische naar het actieniveau houdt wel een keuze in voor bepaalde thema's, maar die keuze is niet beperkend. Scholen kunnen kiezen om in te zetten op een van de thema's uit het actieplan, of op een ander thema dat beter bij hun noden aansluit.

Omdat het strategisch plan de link met het actieplan niet duidt, bestaat de kans dat de scholen dit percipiëren als weer een ander plan dat op hen afkomt.

3.4 Een doelgroepenbeleid op maat van elke school

Een ander leidend principe is de aandacht voor specifieke doelgroepen. De Vlor is het eens met het principe van het proportioneel universalisme: een algemeen beschikbaar aanbod, voor iedereen, maar met daarin een bijzondere aandacht voor de ondersteuningsnoden van zwakkere groepen. Het beleidsvoerend vermogen van scholen mag hier in de verf gezet worden: scholen vertrekken voor hun gezondheidsbeleid best vanuit een omgevingsanalyse die de noden van de schoolpopulatie in kaart brengt, zodat ze rekening kunnen houden met die specifieke context bij het opzetten van strategieën en acties.

Een doelgroepenbeleid mag niet stigmatiserend zijn. Vanuit deze bezorgdheid vraagt de Vlor om onderstaande passus aan te passen: 'Gezien de leerplicht worden in deze setting (onderwijs) alle sociale lagen van de bevolking bereikt (universalisme) maar voor wat betreft preventieve gezondheid kan er extra ingezet worden op specifieke onderwijstypes en -vormen, bv. bso/tso.' (pagina 58-59 in het strategisch plan). De koppeling met bso/tso is hier niet op zijn plaats, en wordt best weggelaten.

3.5 Monitoring om beleid bij te sturen, niet om scholen te evalueren

De Vlor vraagt dat er bedachtzaam wordt omgegaan met de expliciete doelstellingen (percentages) voor gezondheidsbeleid in Onderwijs en de monitoring door VIGeZ op basis van indicatoren. Hoewel die monitoring bedoeld is om beleid bij te sturen, kan de perceptie ontstaan dat scholen kunnen 'afgerekend' worden op het al dan niet behalen van de doelstelling. De Vlor beklemtoont dat scholen zich enkel ten overstaan van eindtermen en leerplandoelstellingen

² Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies bij de ontwerpnota van het actieplan 'Hoog tijd voor geZONTijd'](#), 23 februari 2017.

moeten verantwoorden. Dit mag explicieter verwoord worden in het strategisch plan en in de communicatie naar scholen.

Gezondheidsbevordering wordt verder gemonitord via de indicatorenbevraging van VIGeZ, een instrument dat de scholen kennen, en dat is goed. De Vlor vraagt wel dat er bij de opmaak van bevragingen in de toekomst over wordt gewaakt dat de planlast beperkt blijft.

4 Advies bij de subdoelstelling ‘Gezondheid in onderwijs’

4.1 De doelstelling

Voor basis- en secundair onderwijs wordt vooropgesteld dat 80 % van de scholen tegen 2025 een voldoende kwaliteitsvol gezondheidsbeleid voert. De Vlor is het eens met deze subdoelstelling, die bepaald is op basis van de globale evolutie van scores tussen de indicatorenbevragingen van 2012 en 2015 en het ingeschatte groeipotentieel.

Voor hogescholen en universiteiten wordt nog geen percentage vastgelegd. De Vlor vindt dat begrijpelijk aangezien er voor het hoger onderwijs (nog) geen methodiek (zoals de kadermethodiek ‘Gezonde School’) en ook geen meetinstrument (zoals de indicatorenbevraging) zijn ontwikkeld, en er geen nulmeting bestaat. De doelstelling is wel dat ‘tegen 2025 een toenemend percentage van de hogescholen en universiteiten een preventief gezondheidsbeleid voert dat voldoende kwaliteitsvol is’. De Vlor ziet meerwaarde in het opzetten van een indicatorenbevraging voor hoger onderwijs, en dringt aan op het opstarten van een dialoog in functie van een nulmeting en het bepalen van een streefwaarde op basis van een indicatorenbevraging in 2018.

4.2 De preventiestrategieën

In het strategisch plan wordt de kadermethodiek ‘Gezonde School’ als ondersteuning naar voor geschoven: ‘Scholen voeren, ondersteund door de kadermethodiek ‘Gezonde school’ een preventief gezondheidsbeleid dat deel uitmaakt van het algemeen schoolbeleid’. Scholen zijn niet verplicht de kadermethodiek ‘Gezonde School’ te gebruiken, zij kunnen in alle autonomie kiezen voor andere methodieken.

5 Bedenkingen bij het beleid ten aanzien van schoolpersoneel en van de clb

5.1 Personeel

Preventief gezondheidsbeleid van een schoolbestuur ten aanzien van leerkrachten en ander schoolpersoneel valt in het plan onder de subdoelstelling ‘Werken, ook aan gezondheid’. Voor wat betreft de voorbeeldfunctie van dat schoolpersoneel wordt er een preventiestrategie geformuleerd bij de subdoelstelling voor de setting Onderwijs: ‘Schoolpersoneel heeft een voorbeeldfunctie en motiveert hiermee de leerlingen tot een gezonde levensstijl’.

De Vlor vindt de opsplitsing tussen het schoolpersoneel als voorbeeld in de school, en het schoolpersoneel als werknemer eerder kunstmatig. Leerkrachten en ander schoolpersoneel hebben inderdaad als werknemer recht op een gezondheidsbeleid dat op hen is afgestemd. Maar ze hebben tegelijk ook baat bij maatregelen voor gezondheidsbevordering van leerlingen, al is het

maar op vlak van infrastructuur. De doelstellingen, strategieën en acties voor de settings Onderwijs en Werk vormen dus best een coherent geheel (zie ook 3.1), waarbij het werken aan gezondheid van schoolpersoneel en werken aan gezondheid van leerlingen mekaar versterken. Het is zinvol dat het debat in de scholen gevoerd wordt, en het is ook positief dat in de lerarenopleidingen ruim aandacht wordt besteed aan die voorbeeldfunctie.

5.2 Clb

De clb worden in dit strategisch plan gerekend bij de setting Onderwijs, hoewel ze ook taken vervullen die passen bij Zorg en Welzijn. Ook hier is het dus van belang dat de doelstellingen, strategieën en acties voor de setting Onderwijs en de setting Zorg een coherent geheel vormen (zie ook 3.1).

In het strategisch plan wordt verwezen naar het ontwikkelwerk van een nieuw decreet voor leerlingenbegeleiding, waarin de preventieve gezondheidszorg wordt meegenomen als een element van een geïntegreerd beleid op leerlingenbegeleiding. De Vlor verwijst voor strategieën en acties die op de clb gericht zijn, dan ook naar zijn recente advies over de kaders voor een nieuw decreet leerlingenbegeleiding.³

De Vlor heeft bedenkingen bij de mate van concretisering van sommige acties met betrekking tot clb. Met name bij de actie 'Gezond leven, check het even', heeft de Vlor bezwaar, omdat de validiteit van deze digitale vragenlijst voor Vlaanderen nog niet voldoende is onderzocht.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Harry Martens
voorzitter

³ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over kaders voor een nieuw decreet leerlingenbegeleiding](#), 24 november 2016.